№ 86 ՈՒՐԲԱԹ 22 ԱՊՐԻԼԻ

1916

ՔԱՌԱՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 22 ԱՊՐԻԼԻ № 86

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի. ամսական 85 կ.: Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 6 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը:

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.

Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տ ե լ ե ֆ օ ն № 2—53

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20—10 կոպ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ

1916 ԹՒԱԿԱՆԻ:

ՈՐՔԱՆ ՇՈՒՏ ԼԻՆԵՆ ՌՈՒՄԲԵՐԸ, ՆՈՅՆՔԱՆ ՍԱԿԱՒ ԿԸ ԼԻՆԵՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԶՈՀԵՐԸ, ՆՈՅՆՔԱՆ ՄՕՏԱԼՈՒՏ ԿԸ ԼԻՆԻ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆԸ ԹՇՆԱՄՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՄԱՄԲ: ՅԻՇԵՑԷՔ ԲՈԼՈՐԴ ԱՅԴ ԵՒ ԹԵԹԵՒԱՑՐԷՔ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ ԶՈՐՔԻՆ ԱՄԵՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏԸ ՀԱՅԹԱՅԹԵԼՈՒ:

ՁԵՐ ԱԶԱՏ ԴՐԱՄՆԵՐԸ ՎԵՐԱԾԷՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹԵԱՆ:

ԴԱ ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ ՅՈՒՍԱԼԻ ԵՒ ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ ՁԵՌՆՏՈՒ ՏԵՂԸ ԿԸ ԼԻՆԻ ԴՐԱՄՆԵՐԸ ՊԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ:

Փոխառութեան պայմանները

Փոխառութեան օբլիգացիաները բաց են թողնվում 50, 100, 500, 1000, 5000, 10,000 և 25,000 ռուբլի արժողութեան և կը բերեն օգուտ, սկսած փետրվարի 1-ից 1916 թ., տարեկան $5^1/_2$%, որ կը վճարվի տարէնը երկու անգամ—փետրվարի 1-ին և օգոստոսի 1-ին:

Տոկոսների վճարումը ազատ է ծնում դրամական եկամուտներից առնվող պետական տուրքից:

Բոլոր օբլիգացիաները կը հանգցվեն փետրվարի 1-ին 1926 թ.: Մինչև այդ ժամանակամիջոցը փոխառութիւնը յետ գնման չի ենթարկվի:

Ժամանակը լրացած կուպօնների և հանգցված օբլիգացիաների դրամները կը տրվեն Պետական Բանկում, Գանձատներում և Խնայողական Դրամարկղներում:

Փոխառութեան օբլիգացիաները կընդունվեն որպէս գրաւական պետական կապալների ժամանակ, նոյնպէս և որպէս ապահովութիւն ակցիզային և մաքսային տուրքերի վճարումները յետաձգելու ժամանակ, համաձայն Ֆինանսների Մինիստրի որոշած գների:

Ներկայ փոխառութեան օբլիգացիաների ունեցողներին իրաւունք կը տրվի փոխարինել օբլիգացիաները պետական այլ օբլիգացիաներով, նոյն կամ երկարատև ժամանակ ունեցող, որոնք բաց թողնվելու կը լինեն Կայսրութեան ներսում 1916 թ. ընթացքում, ըստ որում փոխարինելու ժամանակ օբլիգացիաները կընդունվեն իրանց սկզբնական գներով:

Բաժնեգրվելու տեղերը եւ ժամանակը

Բաժնեգրվելը սկսվում է մարտի 15-ից հետևեալ տեղերում.

Պետական Բանկի Գրասենեակում և Բաժանմունքներում,
Առևտրական մասնաւոր բանկերում,
Գանձատներում (մշտական),
Քաղաքային հասարակական բանկերում և
Փոխատու վարկային ընկերութիւններում
Պետական Խնայողական Դրամարկղներում,
Մանր վարկային հիմնարկութիւններում և
Դաշտային Գանձատներում

— մինչև մայիսի 13-ը սոյն թւականի:

Բաժնեգրվելու կարգը

Սկզբնական գինը նշանակված է նօմինալ արժէքի 95%, կցելով դրան ընթացիկ տոկոսները, հաշւած փետրվարի 1-ից 1916 թ.:

Նրանք, որոնք կը կամենան իրանց ստորագրած գումարի համաձայն վճարել օբլիգացիաների ամբողջ արժէքը, այդպիսին պիտի կատարեն բաժնեգրվելու օրը:

Նրանք, որոնք բաժնեգրվել են Պետական Բանկում, առևտրական մասնաւոր և քաղաքային հասարակական բանկերում 500 ռ. գումարից աւելի, իսկ Գանձատներում, Խնայողական Դրամարկղներում, փոխատու վարկային ընկերութիւններում և մանր վարկային հիմնարկութիւններում 300 ռ. գումարից աւելի,—վճարումը կարող են կատարել մաս-մաս, այն պայմանով, որ փոխառութեան օբլիգացիաների նօմինալ գումարի 50%-ը վճարվի հէնց բաժնեգրվելու օրը, իսկ մնացորդ 50%-ը՝ ոչ ուշ մայիսի 13-ից: Մաս-մաս վճարումներով օգտվողները բաժնեգրված գումարի 50%-ը վճարելուց զատ, պէտք է մուծեն նաև չը վճարված օբլիգացիաների նօմինալ գումարի մնացորդից 5% որպէս գրաւական:

Առտօնութիւններ օբլիգացիաները ի պահեստ տալու

Օբլիգացիաների տէրերը կարող են իրանց մօտ ունեցած օբլիգացիաները անվճար ի պահեստ տալ Պետական Բանկին, Գանձատներին և Խնայողական Դրամարկղներին, վճարելով միայն գերբային տուրքը: Խնայողական Դրամարկղներում դրամ ունեցողները, որոնք իրանց գրքոյկներում արձանագրված գումարով կը գնեն օբլիգացիաներ, ազատ են մնում և՛ գերբային տուրքից:

322. 1—1

ԱՅՍՕՐ ՊՕՍՏԻ, ՀԵՌԱԳՐԻ ԵՒ ՀԵՌԱԽՕՍԻ ՕՐՆ Է.

Մուծէք Ձեր լումաը մեր բաջարի պաշտպան-զինւորների կարիքների օգտին:

(ա. օ.) 3—2

Բ Ժ Ի Շ Կ

Դ. ՄԱՏՈՅԵԱՆՑ

Ընդունում է հիւանդներին ՆԵՐՔԻՆ և ԵՐԵԽԱՅՈՑ հիւանդութիւններից ամեն օր՝ երեկ. ժամը 5—7-ը, բացի կիրակի օրերից: Սօլօլակ, Լերմօնտօվսկայա փող. № 23.

տռ. (չ. ու. կ.) 957. 50—48

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆ ԵՒ ԼԱԲՈՐԱՏՕՐԻԱ

ԿԵՕՆՃԵԱՆ ԱՏՈՒՄՆԵՐԻ

Պլոմբ.—ոսկուց, արծաթից, փարֆօրից և այլն: Ատամի հեռացումը առանց ցաւի: Արհեստական ատամներ ոսկուց (առանց քիմքի) և կաուչուկից՝ կատարելագործված մեթոդով:

Ընդունելութիւն 10—2 առաւ.. 4—2 ժ. երեկ. Լերմօնտօվսկայա փողոց № 1 մուտքը պերէուլօկից:

(ա. օ.) տռ. 959. 100—80

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ ՈՉ ՄԻ ԵՐԿՊԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ ՉԸ ԿԱՅ

Եւրօպական և ռուսական ղեկավար քաղաքական շրջաններում, ինչպէս կարելի է կռահել մի քանի տեղեկութիւններից, այն համոզմունքն է գոյացել, թէ Հայաստանի ապագայ վարչական կազմակերպութեան հարցի վերաբերմամբ հայերի մէջ հայեացքների և ծրագիրների տարբերութիւն և գժտութիւն կայ:

Պէտք է ասել, որ այդ կարծիքը միանգամայն սխալ է և արդիւնք թիւրիմացութեան:

Հայկական խնդրի լուծման հիմնական գաղափարի վերաբերմամբ հայերի մէջ ոչ մի անհամաձայնութիւն կամ գժտութիւն չը կայ: Բոլոր հայերը, ինչ կուսակցութեան և հոսանքի պատկանէին, այն ընդհանուր ցանկութիւնն են յայտնել, որ Հայաստանը ազատվի օսմանեան անագորոյն լծից, որովհետև այդ լուծը ոչ մի հնարաւորութիւն չէ տալիս փոքր ի շատէ քաղաքակիրթ ցեղերին վարել մարդավայել կեանք, զբաղվել խաղաղ-կուլտուրական աշխատանքով:

Թիւրքական և պարսկական լծից ազատվելը եղել է հայ ժողովրդի դարաւոր տենչանքը: Դեռ Պետրոս Մեծի ժամանակ Իսրայէլ Օրին, Յակոբ կաթողիկոսը, հայ մելիքները, Գանձասարի Ներսէս կաթողիկոսը աշխատել են այդ տենչանքի իրագործման համար:

Մեծն Պետրոսի յաջորդներն ևս՝ Եկատերինէ II կայսրուհին, Պավլ I կայսրը ոչ միայն նպաստել են այդ տենչանքի իրագործման, այլ և յանձին Յովսէփ կաթողիկոսի հաւանութիւն են տուել ստեղծել նոյնիսկ հայկական մի իշխանութիւն, ընդ հովանեաւ Ռուսաստանի իշխանութեան, որ պէտք է մի պատուար լինէր Թիւրքիայի դէմ, Ռուսաստանի համար:

Ալեքսանդր II Ազատարար կայսրը նոյնպէս ծրագրեց Հայաստանի ազատութիւնը Սան Ստեֆանոյի դաշնագրով: Ներկայ Կայսր Նիկօլայ II-ի օրով Ռուսաստանի ջանքերը՝ մտցնել րէֆօրմներ Հայաստանում՝ նոյն նպատակն ունէին, այն է ազատել հայերին թիւրքական վարչութեան անտանելի բէժիմից:

Ուրեմն հայ ազգի փափագը, ծրագիրը եղել է միշտ՝ ազատութիւն թիւրքական անագորոյն լծից: Գալով այն հարցին, թէ ինչ ձևով և եղանակով պէտք է լինի այդ ազատութիւնը, այդ մասին ևս հայերի մէջ կարծիքների և հայեացքների տարբերութիւն չէ եղել: Թէ այն ժամանակ, երբ հայերը ներկայացրին Բերլինի կօնգրէսին իրանց ծրագիրը. թէ այն ժամանակ, երբ 1894 թ. մշակվեց մայիսեան ծրագիրը (րէֆօրմների ծրագիրը). թէ րէֆօրմներ մտցնելու վերջին ծրագրի ժամանակ մշակված Ռուսաստանի կողմից, որին արգելք հանդիսացաւ Գերմանիան, հայերը մտածել են ստանալ ինքնավարութիւն՝ որևէ ձևով: Սկզբում, այդ ինքնավարութիւնը ենթադրվում էր պահպանութեամբ օսմանեան վեհապետութեան, բայց յամենայն դէպս ընդ հովանաւորութեամբ եւրոպական մեծ պետութիւնների կամ Ռուսաստանի: Այսօր այլ ևս խօսք չէ կարող լինել օսմանեան վեհապետութեան մասին. այսօր խօսք կարող է լինել միայն դաշնակից պետութիւնների, այն է՝ Ռուսաստանի, Անգլիայի և Ֆրանսիայի միացեալ հովանաւորութեան կամ միայնակ Ռուսաստանի հովանաւորութեան մասին:

Ուրեմն հայերի ակնկալութիւնների և հայեացքների մասին ոչ մի անհամաձայնութիւն կամ տարբերութիւն չը կայ: Այլ բան է, թէ որքան իրագործելի է նրանց ակնկալութիւնը, թէ պատերազմից յետոյ քաղաքական ինչ կօմբինացիաներ և կօնիւնկտուրներ կը ստեղծվեն: Խնդրի վերջնական լուծումը պատկանելու է դաշնակից պետութիւններին և գլխաւորապէս Ռուսաստանին, որից հայ ժողովուրդը ակնկալում է իր իղձերի իրագործումը:

Հ. Ա.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

Լուրերի համաձայն, քառեակ համաձայնութիւնը վերջնագիր չէ ներկայացնելու Յունաստանին, այլ ուղղակի ձեռնարկելու է սերբ զօրքերին փոխադրելու գործին, թէկուզ հարկ լինի դրա համար ուժ գործադրել:

«Р. Сл.»-ին հեռագրում են Կօպէնհագէնից. «Տաունսէնդի անձնատուր լինելը առաջ բերեց բուռն ցնծութիւն Բերլինում: Կայզերը հեռագրով շնորհաւորեց սուլթանին, հրամայեց արձակել դպրոցականներին, մաղթանք կատարել և զարդարել մայրաքաղաքը դրօշակներով»:

«Р. В.»-ն հաղորդում է, որ Դուբլինում ապստամբները գործ են ածում գերմանական գնդակներ և փառօդ:

Զինւորական իշխանութիւնների կարգադրութեամբ՝ արգելված է տոմսակ տալ Ժիտօմիր գնալու համար:

Պետրօգրադում և Մօսկվայում արդէն զինւորական ծառայութեան են կանչվում ուսանողները, որոնց խոշոր թիւը մտնում է զինւորական դպրոցները: Շուտով ծառայութեան են կանչվելու նաև կօնսերվատօրիայի ուսանողները:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

— o —

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱՃԱԿԱՏ

20 ապրիլի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Պաշտօնական: Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Վերին Ճորոխի աւազանում մեր զօրքերը գիշերային յարձակումով տիրեցին թշնամու մի կարևոր դիրքի, որտեղից թիւրքերին վանեցին նորից արևմուտք:

Ծովամերձ շրջանում մեր զօրքերը խափանեցին թշնամու մի զօրաբաժնի առաջխաղացումը:

ԼՕՆԴՕՆ.—Գեներալ Լէկը տեղեկացնում է. «Անգլիական մի զօրաբաժին, դուրս գալով ապրիլի 16-ից Բուշիրից, յարձակում գործեց մի ուժեղ դիրք պաշտպանող թիւրքաց զօրամասի վրա, վանելով նրան, և անարգել վերադարձաւ Բուշիր՝ կորցնելով մի անգլիացի օֆիցեր սպանված և մի հնդիկ զինւոր վիրաւոր»:

ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱՃԱԿԱՏ

20 ապրիլի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Պաշտօնական: Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Թշնամու արտիլերիան կրակ բացեց Եակօբշտադտի և Դվինսկի շրջանների դէմ: Վիդզից և Տվերէչից դէպի արևելք գերմանացիք, թնդանօթաձգութիւնից յետոյ, փորձեցին յարձակման համար դուրս գալ իրանց խրամատներից, բայց մեր կրակը կանգնեցրեց նրանց: Ապրիլի 19-ին առաւօտեան, թնդանօթաձգութիւնից յետոյ, հակառակորդի զօրամասերը յարձակման դիմեցին Անտօնա գիւղի շրջանում՝ Պօստավայից դէպի հիւսիս-արևմուտք, բայց վանվեցին: Գերմանացիների երկրորդ յարձակումը այդ շրջանում նոյնպէս աջողութիւն չունեցաւ:

Բարանովիչի շրջանում և Օգինսկի մօտ— տաք թնդանօթաձգութիւն է: Օլիկից դէպի հարաւ մենք որոշ չափով առաջացանք: Սօպանովի շրջանում, Կրեմէնցից դէպի հիւսիս-արևմուտք թշնամին պայթեցրեց մի ական. փոսը գրաւեցինք մենք: Եարմօլինցէից դէպի հիւսիս-արևմուտք (Պրօսկարօվից դէպի հարաւ) իջաւ մօտօրի փչանալու պատճառով թշնամու «Ալբատրօսը»: Օդագնացները գերի ընկան:

ՊԱՐԻԶ.—Գլխաւոր բանակից տեղեկացնում են. Դուօմօնի Վերդէօնի մօտ: Ապրիլի 10-ից մինչև 17-ը հակառակորդը ակտիվ գործողութիւններ չը դիմեց, բաւականանալով Ավօկուրի և Մասսի միջև մեր դիրքերը երկար ժամանակ ռմբակոծելով: Ապրիլի 10-ին մենք գրաւեցինք թշնամու մի խրամատ Մօրտօմի մօտ, զարգացնելով դրանով դրանով մեր աջողութիւնը:

Ապրիլի 7-ից մինչև 14-ը հակառակորդը նորից փորձեց ձեռք ձգել իր կորցրած խրամատները, բայց որում նրա 3 կատաղի յարձակումները վանվեցին:

Մասսից դէպի արևելք ապրիլի 9-ին հակառակորդը փորձեց յարձակում գործել Վօ գիւղի և գետի միջև, բայց մեր թնդանօթային կրակն արգելք եղաւ:

Էնից դէպի հիւսիս մենք գրաւեցինք մի ծառաստան Վիլլ-օ-Բուայի մօտ, գերելով 158 հոգի: Շապիէրի մօտ գերմանացիք յարձակում գործեցին 3 բատալիօններով, բայց յարձակումները վանվեցին թշնամու համար ահագին կորուստներով:

Ներկայումս պարզվել է, որ Դուօմօնի մօտ գտնվում է գերմանական 3 րդ զօրաբանակը, որ իր կազմի $^{3}/_{4}$ կորցնելուց յետոյ՝ ընթացս փետրվարի 8-ից մինչև մարտի 2-ը՝ ուղարկվել էր Էլզաս Լօթարինգիա: Գերիների ասելով, զօրաբանակի կազմը լրացված է:

ԼՕՆԴՕՆ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ թշնամու 5 դիրիժաբլներ երեքշաբթի օրը գիշերով թռիչք կատարեցին Անգլիայի հիւսիս-արևելեան ծովափի վրա և Շօտլանդիայի հարաւ-արևելեան ուղղութեամբ: Մի քանի ռումբեր նետվեցին Իօրկշիրում:

Պաշտօնապէս հաղորդվում է բանակից, որ Իպրի մօտ թշնամին մի քանի ժամ տևող ռմբակոծութիւնից յետոյ յարձակում գործեց, բայց անաջող: Միւս յարձակումը Ալբէրի մօտ նոյնպէս վանվեց:

Երեկվայ օդային կռիւների ժամանակ ընկան գերմանական երկու աէրօպլան:

ՀՌՕՄ.—Ամբողջ զօրաճակատի վրա թնդանօթային կռիւներ են, որոնք աւելի լարված են վերին Կօրդեվօլէում: Մենք վանում ենք թշնամու յարձակումները:

ԼՕՆԴՕՆ.—Ջրասուզվել են բրիտանական 2 շոգենաւ:

ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

20 ապրիլի

ԼՕՆԴՕՆ.—Թիւրքաց զօրահրամանատար Խալիլ-փաշան գրաւոր կերպով համաձայնել է փոխանակել գեներալ Տաունսէնդի զօրաբանակից վիրաւորներին և հիւանդներին հաւասար թւով թիւրք մահմեդականների հետ:

ՏՈՒԼՉԱ.—Ռումինիայի ռուսական հիւպատոսարաններին ներկայանում են Թիւրքիայից փախստականներ և խնդրում են թոյլտւութիւն վերադառնալ Փոքր Ասիայի ռուսներից նուաճված շրջանները:

ՍՏՕԿՀՕԼՄ.—Արդէն երկու օր է, որ Դանիայում և Շվեդիայում չեն ստացվում գերմանական լրագիրներ: Ենթադրում են, որ Գերմանիայում տեղի են ունենում անկարգութիւններ պարէնի թանգութեան պատճառով:

ՊԱՐԻԶ.—Սինդիկատների միութեան ներկայացուցիչների կօնգրէսը մայիսի 1-ի նիստում բանաձևով վաւերացրեց ֆրանսիական պրօլետարիատի համակրութիւնը արդարութեան համար մղվող կռւի գործին, որպիսին վարում են դաշնակիցները: Բանաձևի մէջ ասված է, որ իրաւունքը կը յաղթէ կոպիտ ուժին:

ԱԹԷՆՔ.—Սերբ զօրքերին փոխադրելու հարցը նորից կանգ առաւ:

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

20 ապրիլի

ՍՏԱՒՐՕՊՕԼ.—Կարկի մեծութեան կարկուտը շրջակայքի այգիներին, ցանքսերին ու բանջարանոցներին մեծ վնասներ պատճառեց:

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ.—Անսովոր հեղեղը կարկուտի հետ ահագին վնասներ պատճառեց այգեստաններին և բանջարանոցատեղերին: Մըրգատու ծառերը փչացան:

ՄՕՍԿՎԱ.—Մինիստրների խորհրդի նախագահ Շտիւրմէրը մանրամասն ծանօթացաւ քաղաքային հաստատութիւնների հետ:

Դէպի հարաւ մեկնեց երկրագործութեան մինիստրը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

— o —

ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԻՒՐԵՐԻ

Չորեքշաբթի, ապրիլի 20-ին, Հայ Նպաստամատոյց Ընկերութեան և Հայաստանի Վերաշինութեան Յանձնաժողովի նախագահ Դ. Աւան-Իւզբաշեան, այդ երկու Ընկերութիւնների կողմից մի հացկերոյթ տուեց իր տանը ի պատիւ անգլիական հիւրերի, որոնց գլխաւորն է վեր. Հարօլդ Բէկստօն:

Հացկերոյթին հրաւիրված էին նաև ամերիկական հիւպատոս Սմիթ, Պարիզի «Journal» թերթի թղթակից Բարբի, Երզրումի ամերիկական հիւպատոս Սըպըլըրն, գնդապետ Սլիվիցկի (լիազօր փախստականների գործի), դօկտ. Սմիթ (անգլիացի բժիշկ), քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեան և մեր ազգային հաստատութիւնների կողմից մի քանի ներկայացուցիչներ՝ Մեսրոպ եպիսկոպոս, դօքտ. Բ. Նաւասարդեան, Ս. Յարութիւնեան և այլք և «Тифл. Лист.» թերթի խմբագիր Ն. Խուչատրեանը:

Ճաշի ընթացքում «Մշակի» խմբագիր Հ. Առաքելեան, բաժակ բարձրացնելով, արտասանեց ֆրանսերէն հետևեալ ճառը:

«Յանուն Հայ Նպաստամատոյց Ընկերութեան և Հայաստանի Վերաշինութեան Յանձնաժողովի, որոնց նախագահը, փոխ-նախագահները և անդամներից ոմանք այստեղ ներկայ են, պատիւ ունեմ ողջունել ազնիւ ներկայացուցիչները ռուսական, անգլիական, ֆրանսիական մեծ և դաշնակից ազգերի և ամերիկեան բարեկամ ազգի՝ ի դէմս վեր. Հարօլդ Բէկստօնի, միստր Բակհաուսի, միստր Հաճքինի, դօկտօր Սմիթի, Անրի Բարբիի, հիւպատոս Սմիթի և գնդապետ Սլիվիցկիի: Եւ ողջունելով նրանց ներկայութիւնը մեր մէջ և մեզ ցոյց տուած եղ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԵՂԾԻ՞Ք ԹԷ՞ ՏԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

(Ego-ն և Վարանդեանը մտածողի դերում)

I

Կան մասնուլի մարդիկ, որոնք հրապարակախօսում են բանաստեղծական էֆեկտի և բարոյական պաթօսի համար: Նրանք շատ յաճախ զոհում են միտքը բառին, իմաստը ձևին, ներքինը արտաքինին: Նրանց համար էականը ասածի ապացուցելը չէ, այլ ասածով ներշնչելը: Հէնց այդ պատճառով էլ միանգամայն երկրորդական նշանակութիւն ունի նրանց համար ասածի փաստական ճշտութիւնը, այլ միայն ասածի թողած տպաւորութիւնը: Նրանք չեն աշխատում ազդել մտքի վրա, համոզել ընթերցողին, այլ միայն զգռել նրա սիրտը, բորբոքել զգացմունքը, յուզել կրքերը: Ուրիշ խօսքով, նրանց համար առարկայօրէն ճիշտը չէ ամենից գլխաւորը, այլ անձնականօրէն աֆեկտայինը, con affetto.

Այդպիսի «հրապարակախօսները» զուրկ են եղել միշտ մտածողութեան ամուր յենարաններից: Նրանք շարունակ մեղանչել են սկզբունքային հետևողականութեան և տրամաբանական առողջամտութեան դէմ: Զուրկ մի ուրոյն, ամբողջական աշխարհահայեացքից, զուրկ սօցիալ-պատմական երևոյթները քննականօրէն վերլուծելու գիտական մեթօդներից, նրանք տարուբերվում են աջ ու ձախ կողմերից փչող հովերի արանքում, ինչպէս ծովի ալիքներին խաղալիք դարձած տաշեղները: Նրանց համար մօմենտը իր հրթիռային էֆֆեկտով և՝ թէկուզ յաճախ խաբուսիկ՝ խոստումներով ամեն բան է, իսկ ծրագրային պրինցիպը՝ ողորմելի ֆիկցիա: Անկեղծութեան շահը գերադասում են նրանք միշտ գաղափարային սրբութիւններից:

Ահա այդպիսի «հրապարակախօսների» բանակին են պատկանում պ. պ. Ego, Վարանդեան և Ego-ների ու Վարանդեանների մի ամբողջ սերունդ Թորգոմեան ցեղից:

Որսալ ամեն մի բարեպատեհ մօմենտ՝ մասսայական տրամադրութիւններին տիրանալու և շահագործելու համար. կօկետութիւններ անել դէպի այն կողմը, որից օգուտներ, պրեստիժի երաշխիքներ է սպասվում ստանալ մօմենտին. մի կողմից շողոքորթել երեկվայ թշնամուն, միւս կողմից ատել երեկվայ սիրուշահվածին:

Ահա ամենօրեայ դէվիզը Ego-ների և Վարանդեանների հրապարակախօսական մանեօվրների:

Քանի՜-քանի անգամ են փոխել նրանք իրանց «տեսակէտները», փոփոխել համակրանքի և հակակրանքի օբիեկտները, պաշտամունքի կուռքերը, քանի՜ անգամ են խաչ հանել ծրագիր ու տակտիկա, ծախու հանել սկզբունք ու գաղափար... և այդ բոլորը՝ միմիայն մօմենտից օգտվելու համար:

Ակամայ հարց է ծագում ձեր մէջ. երբ է արդեօք անկեղծ խօսում ու գործում Ego-ների սերունդը և երբ դիմակաւորված...

Օրինակ՝ երբ է պ. Ego-ն անկեղծ վերաբերմունք ցոյց տուել դէպի Մարքսի ընկերվարական ուսմունքը:

Արդեօք 1907 թւականին, երբ բռնապըսոիկօրէն, մի քանի իդէօլոգ Ego-ների յատուկ կամեցողութեամբ ամբոխային կազմակերպութեան շէնքին փաթթեցին մի տարօրոտ, չը ցանկացված ծրագիր և նոյն թւականին իսկ շտապեցին Շտուտգարտ՝ ընկերվարական ինտերնացիօնալի մեծ ընտանիքում մի անկիւն հայցելու և միջազգային, մանաւանդ գերմանական մարքսիստների որոշումները ընդունելու:

Թէ՞ պ. Ego-ն անկեղծ դառում է միայն այժմ, երբ նրա աչքում «Մարքսն ու Բեբելը պատրանքներ են միայն, որ դեռ հմայում են «հաւատացեալներին», իսկ կազմակերպված դեմօկրատիան ոչ աւել և ոչ պակաս է, բայց եթէ «սօցիալիստական մի սարկմիտ կանդուած», որի «կուիզը դաստիարակել է ինքը Մարքսը»: (Տես Թիֆլիսի երկրորդ հայ օրաթերթը № 22 պ. Ego-ի բանասիրականը):

Հրաւիրում ենք այս տողերի վրա ուշադրութիւնը այն հայ մասսաականների, որոնք դժբաղդութիւն ունեն տակաւին Ego-ներին իրանց իդէօլօգ-թէօրետիկը համարելու, և հարցնում ենք նրանց. Երբ է պ. Ego-ն կշռադատված խորհել և անկեղծ խօսել՝ ինը տարի առաջ թէ՞ այժմ:

Մենք հիմք ունենք ժխտելու նրա անկեղծութիւնը թէ առաջ և թէ այժմ, և նա, եթէ ուզում էք, իսկի էլ կարիք չունէր այդպիսին լինելու: Ego-ները չեն առաջնորդվում գիտական սկզբունքներով և անկաշառ համոզմունքներով, այլ տուեալ րօպէի թելադրած մօտիվներով: 1907 թ. սօցիալիզմից հմայիչ լեզուով խօսելը մօդա էր և շահեկան: Յիշեցէք կազմակերպութեան կրիտիկական վիճակը այդ թւականին: Երիտասարդների զրուցաւան (այսպէս անուանված «անջատականները»), որոնք խմորել էին ստուար պանդուածի շարքերը նոր տենդենցներով, սպառնում էին պառակտել հին կուսակցութիւնը, պոկելով նրա բունից խոշոր հատուածներ: Յիշեցէք պրոֆեսիօնալ միութիւնների մէջ կազմակերպված մասսայի «համարձակ» պահանջները հին շէֆերի հասցէին: Ի՞նչ էր մնում անել պրակտիկ և թէօրետիկ ղեկավարներին: Սրանք, որպէս պատրաստակամ հողմաղացներ և գաղափարի լարախաղացներ մինչև անուղղելիութեան աստիճան, դիմեցին նոր կուրսի: Րօպէի շահադիտութիւնը թելադրում էր զոհ բերել ժամանակի համայված ուսմունքի գաղափարը՝ կուսակցական բասկօլը խանգարելու համար: Ռուսահայ շէֆերի մակերևական հոտառութիւնը պահանջում էր՝ դիւթել Շահրիկեաններին և ընկերներին, որ հայկական վէրքերի համադարման միջոցները, panacea mercurialis, հէնց ընկերվարութեան մէջ կարելի է որոնել: Եւ կուսակցական բօրսայում տարած յաղթանակից ուրախ ու զուարթ, գաղափարի սպեկուլեանները ճամբու ընկան դէպի միջազգային ուխտավայրը Մարքսի ու Բեբելի հայրենիքում: Եւ ինչո՞ւ չանէին. ինչո՞ւ ականջ չը դնէին ժամանակի խորհրդին. չէ՞ որ մօմենտի շահը այդ էր պահանջում. ինչ էին կորցնում նրանք. չէ՞ որ մի թղթի կտորով և մի յաւելեալ «հաշիւով» կարելի էր մի կողմից հանդստացնել բորբոքված երիտասարդներին և համարձակալեզու աշխատաւորներին, իսկ միւս կողմից միջազգային մեծահոչակ դէմքերից «գաղափարականութեան» ատեստացիա ստանալ:

Իսկ այժմ. ոհ, այժմ ուրիշ ժամանակներ ենք ապրում: Ո՞վ չէ ատում այսօր Գերմանիային և գերմանացիներին: Բայց կան լուրջ հակառակորդներ, որ գիտեն սահման դնել իրանց ներքին պոռթկմանը և ատում են միայն միլիտարիստական ու քաղաքական Գերմանիան: Կան նաև— և իրաւ, գերադրյն մեծամասնութիւնը—այնպիսի սրաժանիք նացիօնալիստներ և ամբոխամիտ աղմկահարներ, որոնք ատում են առ հասարակ ամեն բան, ինչ գերմանական ծագումն ու անունն է կրում. ժխտել գերմանական մտքի ու կուլտուրայի արդիւնքները, պնդել բացարձակ Nihilität գերմանական արժէքների...

Ինչո՞ւ չօգտվել այդ էֆեկտային մօմենտից. ինչո՞ւ չը փչել մի աբինդ՝ ամբոխի որտալից ծափը վաստակելու համար. ինչ է կորչում. չէ՞ որ մօմենտը աջողութիւն է ժպտում:

Եւ պ. Ego-ն, իբրև մի durch und durch ամբոխային տրամաբան, սկսեց ճառել մօմենտի համապատասխան ժարգոնով: Նրա աչքում փլում էն այժմ գերմանական փիլիսօփայական մտքի բոլոր արդիւնքները: Մարքսը դասվում է «ազատասպան գերմանիզմի» մեծադոյն պաշտպանների շարքը: Եւ եթէ Բեբելը ապրէր, գերման ընկերվարականները աւելի խտացած շարքերով կը խմբվէին Վիլհէլմի դրօշակի շուրջը:

Կարդալով այդ բոլորը, չէք կարող չը խղճալ, խորին արգահատանք չը զգալ դէպի հեղինակը, դէպի նրա մտաւոր կապարցիտը:

Մի րօպէ կատարեալ համաձայն ենք պ. Ego-ի հետ, որ գերմանական սօցիալ-դեմօկրատները բայխստագում տակտիկական մեծ շեղումներ են արել՝ իրանց համաձայնութեան քուէներով յօգուտ պատերազմական փոխառութեան և առ հասարակ ի նըպաստ կայզերական քաղաքականութեան:

Բայց ասացէք խնդրեմ, ինչ կապ ունին

քաղաքական-մարդասիրական օգնութիւնը, Թոյլ կը տամ ինձ մի քանի խօսք ասել Պարոնայք. հայ ազգը 6000-ամեայ պատմական գոյութիւն ունեցող մի ժողովուրդ է. այդ ամբողջ շրջանում նա յաճախ ենթարկուել է սոսկալի աղէտների, սրածութեան. նա կրել է հոնների, արաբների, Չինգիզ-խանի, Լէնկթէմուրների և այլ բռնակալների արշաւանքները, բայց նա չէ ընկճուել այդ աղէտների ծանրութեան ներքոյ, նա չէ անհետացել, նա վերապրել է և կենդանի մնացել։ Այսօր էլ, երբ նա ենթարկուել է մի աւելի սոսկալի աղէտի, ինչպէս թիւրքահայերի համատարած բնաջնջումը, մենք կենդանի հաւատ ունենք, որ նա չի ընկճուի վերջնականապէս և չի անհետանայ. նա կը վերականգնի. նա ոտքի կը կանգնի օգնութեամբ Մեծին Ռուսիոյ, Մեծին Բրիտանիոյ, Մեծին Ֆրանսիոյ, որոնց արժանաւոր զաւակներին այստեղ ողջունելու բաղդն ունենք։ Բաժակ եմ բարձրացնում այդ արժանաւոր ներկայացուցիչների կենացը։

Հ. Առաքելեանին հիւրերի կողմից պատասխանեց փր. Հարոլդ Բէքստոն, շնորհակալութիւն յայտնելով իրանց ցոյց տրուած համակրութեան և յարգանքի համար։

Ապա Հ. Առաքելեան բաժակներ առաջարկեց հայ եկեղեցու, Թիֆլիսի ինքնավարութեան, հայկական կազմակերպութիւնների և [illegible] համար ի դէմս ներկայ եղող ներկայացուցիչների Մեսրոպ եպիսկոպոսի, Ալ. Խատիսեանի, Ս. Ցարութիւնեանի, դոկտ. Բ. Նաւասարդեանի, Հ. Մէլիքեանի, Մ. Արամեանի, Լ. Ղուլեանի, Խ. [illegible] և տանուտէր Դ. Ս. Ամբ-Իսրայէլեանի։ [illegible] Ալ. Խատիսեան բաժակ բարձրացրեց Նպաստ. Ընկ. և Հայաստ. Վերաշինութեան Ցանձնաժողովի նախագահ Ս. Ամբ-Իսրայէլեանի համար և յոյս արտայայտեց, որ պատերազմի աւարտումից յետոյ ամենալայնատր գործը կը լինի Հայաստանի վերաշինութիւնը, որի համար ամենքը կոչուած են, գլուխ ունենալով Վերաշինութեան Ցանձնաժողովը։

Ս. Ցարութիւնեան հայերէն մի ճառով, որ թարգմանեց պ. Ա. Սաֆրաստեան, ողջունեց ազնիւ և մարդասէր ռուս, անգլիական, ֆրանսիական և ամերիկեան ազգերի ներկայացուցիչներին, որոնց հայերի գլխին թափուած սոսկալի աղէտի ժամանակ չը մոռացան քրիստոնէական և մարդասիրական մեծ գործը։

Հացկերոյթից յետոյ հիւրերն անցան պարտէզ, և մինչև երեկոյեան ժամը 8-ը [illegible]

ԵՐԲ ՓԱԿԵԼ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

Հայ ինտելիգենտների կարիքը շատ է մեծ, մանաւանդ այժմ, [illegible] եւ երկրի վերաշինութեան գործի համար, կոչ են անում բոլոր։ [illegible] է այդ, և անշուշտ հայ ուսուցիչը մեծ դեր ունի կատարելու այդ գործում. նա պարտաւոր է հէնց որպէս անհատ կատարել իր վրա ընկած բարոյական պարտականութիւնը, բայց ինձ համար տարօրինակ և անհասկանալի է այն առաջարկը և միջոցները, որով կամենում են ինտելիգենտներ շահել, ունենալ։

Մի զարմանալի յամառութիւն ունենք և կենդանի բազմապիսի փորձերն ու խրատական դասերը կարծես մեզ համար չեն։ [illegible] կամենում ենք հէնց լուծել և եթ իրագործած լինել, առանց քննադատական ոգու աջակցութեան, առանց խորը թափանցելու տուեալների մէջ և վերջապէս առանց հաշուի առնելու, թէ [illegible] հասարակական կեանքի համար նոյնքան այժմէական և հէնց առաջարկողների հայեցքով [illegible] ազգային կեանքի գոյութեան և նրա [illegible] բարձրացման համար կարեւոր խնդիրներ [illegible] չեն լինի։

Եւ դժբաղդաբար նման անխոհեմ առաջարկներ լինում են հէնց այն ժամանակ, երբ հրապարակի վրայ է [illegible] կատարած գործերի իրական պատկերը և [illegible] կերպով հաստատում է, թէ որքան [illegible]։ Եւս աւելի, որ այդօրինակ գործերի առաջարկներ լինում են նրանց կողմից, որոնք ամենից շատ են «[illegible] հայ ազգային կեանքի բարձրացման ու կազմակերպման», այն էլ մանաւանդ այն ժամանակ, երբ աչքների առաջ է ու արդէն զգում ու աշխատում են [illegible] անխոհեմ քայլերի անձելի հետևանքները։

Եւ ինձ համար խիստ զարմանալի թուաց, երբ Թիֆլիսի հայ [illegible] օրգաններից մէկում, այն էլ ուսուցչի կողմից [illegible] ժամանակ կարևոր ինտելիգենտների բացը լրացնելու համար եղած առաջարկը կարդացի։

Պէտք է ուսումնական տարին վերջացնել ապրիլի 2-ով, վճարելով ուսուցիչներին նրանց հասանելիք ռոճիկը (ընդգծ. խմբ. են), որպէսզի ուսուցիչները «օժանդակեն պրոպագանդին», «երկրում կատարեն գործնական աշխատանքները» և ուսումնական տարին այդպէս շուտ կարճելու մեծ խնդիրներից մէկը համարում է, որ «աննիբի մարդը չի կենտրոնանում դասերի վրայ», և [illegible] որ «հայ ուսուցիչ-ուսուցչուհիները միանգամ ընդ միշտ կազատուին վերջերս իրանց վրա տեղացող նկատմերից»։

Առաջին մեղադրանքը միանգամայն անտեղի զրպարտութիւն է [illegible] հասցէին. և չը նայած դրութիւնն ընդհանուր է համարեա ամբողջ աշխարհի համար, բայց և այնպէս դեռ ոչ մի երկիր այդ երևոյթը հիմնաւոր փաստ չէ ընդունել ու շարունակում է [illegible]։

[illegible] «Եթէ [illegible] ուսուցչին [illegible] լինի, նա կը կատարէ այս կամ այն ժամանակին կարևոր գործերը», — պատճառաբանում է առաջարկող պարոնը։ Եւս աւելի զարմանալի է, որ այդ պատճառաբանութիւնն է դէմ դրւում ուսուցչութեան վերջերս որոշ չափով [illegible] նկատմերին։

Բայց թողնենք պարոնի անփաստ պատճառաբանութիւնները և դառնանք խնդրին։

Ինտելիգենտների կարիքն իրաւամբ շատ մեծ է և նրանց [illegible] լինելու կարիքը թելադրում է մեզ հէնց անմիջապէս մտածելու անհրաժեշտ պահանջը, բայց որքան նպատակայարմար է դրանց ուսուցչութեան շարքերում փնտռելը։

Իմ կարծիքով ուսուցչութիւնը

ա) Որքան էլ թէկուզ [illegible] լինի, այնուամենայնիւ [illegible] աշխատանքների համար միանգամայն անպէտք կը լինի, ինչպէս ցոյց տուեց անցեալ տարուայ ուսուցիչներից և բարձր դասարան աշակերտութիւնից կազմակերպած կամաւոր հնձուորների փորձը։

բ) Եթէ կամենում ժամանակի համար օգտակար լինել, էլի կարող է, քանի որ ամառային երեք, նոյնիսկ շատ տեղերում չորս ամիսների ազատութիւն ունի։

գ) Արտագաղթի գործի կազմակերպման համար քչերը կը լինեն մասնակցողները, որոնք ամէն բոպէ էլ կարող են գնալ, և ոչ ոք նրանից դէմ չի գնի, իսկ մեծամասնութիւնը հէնց միմիայն իր յոգնածութեան, մտաւոր ու ֆիզիկական ույժերի քայքայման և վերջապէս ինքնութիւններին մատների արանքով նայելու պատճառով չի մասնակցի, ինչպէս օրինակ ճեմարանի ուսուցչութեան մեծագոյն մասը, որը տարեսկզբից միանգամայն ազատ է և դեռ առճիկն էլ վայելում է։

Ուրեմն եթէ ընդառաջվի առաջարկին, հարիւրից հազիւ գուցէ մի տասը հոգի պէտք գան, բայց որքան սրամաքանական կը լինի մի նոյնքան անհրաժեշտ գործի փունկցիա կանգնեցնել մի քանի ույժեր շահելու համար, այն էլ դպրոցական տարւայ այն ժամանակը, երբ առաջադիմականի կողմից իւրաքանչիւր մէկ օրը հաւասար է տարեսկզբի առ նուազն երեք օրվան, երբ դարբնվում, արմատներ է ձգում առաջին ամիսների ընդհանուր ուսմունքը։

Միւս կողմից շահագործումն է կատարվում. շահագործումն ժողովրդի։

Ճիշդ է, որ երկուսն էլ ժողովրդի համար է, սակայն ժառանգութեան չը պէտք է տանք, որ այդ ժողովուրդն իր բերնի հացն էլ չի խնայել, էլ ինչ իրաւունքով պահանջում ենք, որ նա իր մանկան միտքն էլ զրկէ, մանաւանդ, հիր առանց նրա էլ ույժեր կարելի է ունենալ, իսկ սպասելիքն էլ շատ աննշան է։

Իմ համեստ կարծիքով այս ուսումնական տարին պէտք է շարունակվի մինչև իր իսկական ժամանակը, մանաւանդ հէնց այն պատճառով, որ սարսափների շնորհիւ մըտքերն յուզված են եղել ու դանդաղ գործել, դժուարութեամբ կենտրոնացել, իսկ շատշատ տեղերում էլ կրկին նոյն պատճառներով՝ տարին ուշ սկսվել։

Եւրոպական կուլտուրական ոչ մի ազգ, որին հասնելու՝ ձգտումն ունենք մենք, մի օգտաւէտ գործի համար երբէք չի վտանգում մի այլ օգտաւէտ գործ։

Զգաստանանք և վերջապէս թողնենք աննախամտածված գործունէութեամբ կրկնակի սխալանքների մէջ ընկնելուց։

Սուխում — Վարժապետ

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎԻՃԱԿԸ

Նպաստամատոյց Ընկերութեան լիազօրը Ջուլֆայում՝ պ. Մելիք Մելքումեանը տեղեկագրում է հետևեալը.

Մինչև այսօր (ապրիլի 15-ը) փախստականներ եկել անցել են Պարսկաստան և Վան գնալու

Յունվարի 1—1 փետրվարի՝ 150 հոգի
Փետրվարի 1—1 մարտի՝ 419 հոգի
Մարտի 1—15 մարտի՝ 1217 հոգի
Մարտի 15—1 ապրիլի՝ 1557 հոգի
Ապրիլի 1—15-ը՝ 1226 հոգի
Գումարը 4569 հոգի։

Մելքումեանը ուղարկված է Ջուլֆա՝ դիւրութիւններ ընծայելու փախստականներին, օգնելու նրանց անցնելու սահմանը և օթևանելու և սնունդ ստանալու։

—

Նպաստամատոյց Ընկերութեան և Հայաստանի Վերաշինութեան Ցանձնաժողովի լիազօր Ստ. Մալխասեանց հեռագրում է Վանից, որ Գր. Վարդանեանը մնացել է Խոյ՝ լծկան տաւար գնելու, որ անհրաժեշտ է փոխադրել դարձեալ 40,000 ր. Վան երկրագործական կարիքների համար և աշխատանքը արդէն կարգաւորված է։

Երկու կազմակերպութիւնների վարչութիւններն որոշեցին փոխադրել անմիջապէս պահանջված 40,000 ր., այլ և հեռագրել պ. Ստ. Մալխասեանցին ուղարկել ներկայացուցիչ Մուշ՝ այդտեղ ևս տաւարի գնումներ կատարելու միւս կազմակերպութիւնների հետ միասին։

—

Հայ Նպաստամատոյց Ընկ. ստացաւ գեն. Թամամշեանից Ընկ. յատկացված 120 հազար ռուբլին ամբողջովին և անմիջապէս ձեռնարկեց գնելու լծկան տաւար, սերմացու և երկրագործական գործիքներ Վանի շրջանի գիւղացիութեան համար։ Ի թիւս այլոց ձեռք է բերված 500 հատ գութան, որ շտապով ուղարկվելու է Ջուլֆա Վան հասցնելու։

—

Համաձայն շրջանապետ պ. Տէրմէնի խնդրանաց, Հայաստանի Վերաշինութեան Ցանձնաժողովը ուղարկեց Վան թարգմանի և քարտուղարի պաշտօնով պ. Լևոն Վարդանին, որ մեկնեց Աշոտ Աթանասեանի հետ միասին։

—

Քաղ. Միութիւնը կովկասեան կոմիտէտը հեռագիր է ստացել, որ Վանից Թիֆլիս է ուղարկվել 50 որբ երեխայ։

—

Ապրիլի 20-ին գեն. Թամամշեանը պաշտօնական գործերով մեկնեց Ջուլֆայի և Թաւրիզի շրջանները։

—

Գեն. Թամամշեանի կարգադրութեամբ, այս ամսվայ պարենաւորման համար փոխադրըված է Երևանի նահանգապետին՝ 505,200 ր., Գանձակի նահանգապետին՝ 40,065 ր., Թիֆլիսի՝ 37.388 ր., Թերեքի շրջանապետին՝ 19,725 ր., Բաթումի զինուորական շրջանապետին՝ 65,676 ր., Չերնոմորի նահանգապետին՝ 11,016 ր. և Բայազիդի շրջանապետին՝ 35,022 ռուբլի։

—

Նոյն կարգադրութեամբ ընթացիկ ամսվայ փախստականական բնակարանների ծախսի համար փոխադրվեց Երևանի նահանգապետին՝ 114,500 ր., Գանձակի՝ 9080 ր., Թիֆլիսի՝ 8472 ր., Չերնոմորի՝ 2497 ր., Թերեքի շրջանապետին 4470 ր., Կուբանի շրջանապետին՝ 14,055 ր., Կարսի զին. նահանգապետին՝ 39,012 ր., Բաթումի զին. նահանգապետին՝ 14,885 ր., Վանի շրջանապետին՝ 10,582 ր., Բայազիդի՝ 7937 ր., Դիադինի՝ 22,845 ր., Ուրմիայի փոխ-հիւպատոսին 30,915 ր., Խօյի փոխ-հիւպատոսին 5152 ր., Դիլմանի՝ 22,900 ր. և Թաւրիզի հիւպատոսին 1,145 ռուբլի։

ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Ապրիլի 14-ի երեկոյեան ժամը 8-ին տեղի ունեցաւ Հայ Ազգագր. Ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը։ Ժողովի նախագահ ընտրվեց Մ. Արամեան, քարտուղար՝ Մ. Խոստիկեան։

Ե. Լալայեանը զեկուցեց ժողովին Ազգագրական Ընկերութեան 1915 թ. գործունէութեան մասին, որից երևաց՝ ա) 1915 թ. ամբողջութեամբ լոյս ընծայվեց «Վասպուրականի ցուցակ ձեռագրաց» մեծածաւալ աշխատութիւնը։ բ) Կազմակերպվել է մի արշաւախումբ գաղթականների բանահիւսութիւնը հաւաքելու։ $3^1/_2$ ամսվայ աշխատութիւնից յետոյ հաւաքված է 18,000 էջեր լցնող ժողովրդական հէքիաթներ, երգեր և վէպեր, որոնք սպասում են հրատարակութեան։ գ) Կազմված են «Մարգարիտներ» ժողովածուի IV և V հատորները, որոնք թղթի սղութեան պատճառով նոյնպէս չեն հրատարակվել։ Նոյն պատճառով չէ հրատարակվել «Ազգագրական Հանդէսը», որի նիւթերը լրիւ պատրաստ են։ դ) Գրադարանը հարստացված է 432 գրքով, այլև պէտք է ստացվի հանգուցեալ Թումիքէկեանի գրադարանը։ ե) Թանգարանը հարստացել է 339 նոր իրերով։ Ներկայումս կազմված են գաւառական մասնաժողովներ՝ հաւաքելու ազգագրական իրեր։ զ) Խմբագրական մասնաժողովը կազմակերպել է երկու տեսակի դասախօսութիւններ։ Առաջինը փակ նիստում կարդացված և մասնագիտական բնաւորութեամբ և երկրորդ՝ հրապարակական դասախօսութիւններ հասարակութեան աւելի մատչելի նիւթերի մասին։

Կարդացվեց անցեալ տարվայ մուտքի ու ելքի հաշիւը, որից երևաց, որ Ընկերութիւնն ունեցել է 8000 ր. բիւջէ և այդ բիւջի բոլոր յօդուածները արդարացել և իրագործվել են։

Ժողովը ցանկալի համարեց ամէն տարի ներկայացնել Ազգագրական Ընկերութեան ինվենտար, ուր ամէն մի իր մօտաւորապէս գնահատված լինի, և բացի դրանից այդ իրերը ապահովագրել տալ։ Այդ իրերը գնահատող մի մասնաժողով ընտրվեց, որի անդամներն են՝ պ. պ. Մարտիրոսեան, Ֆէթվաճեան, Յովհաննիսեան և Լալայեան։

Ապա կարդացվեց վարչութեան նոր նախահաշիւը, ըստ որում բիւջէն բարձրացել էր 14,000 ր.։ Ժողովը այդ բիւջէն էլ թեթև ուղղումներով հաստատեց։

Ազգ. Ընկերութեան վարչութեան անդամներից վիճակով հեռացել էին Մելիքեան, Սպէնդիարեան, Խալաթեան, իսկ ինքնակամ հրաժարվել էր Մելիք-Կարագեօզեանը։ Ժողովը առաջին երեքին վերընտրեց, իսկ վերջինի տեղը ընտրեց Մ. Արամեանին։ Խմբագրական կազմից վիճակով հեռացել էին Խոստիկեան, Բաբախանեան և Տ. Գէորգեան։ Վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամները՝ Խարազեան, Մամուլեան և Շիրինեան դարձեալ վերընտրվեցին, այլև նրանց թւի վրա աւելացան երկու նոր վերստուգիչներ՝ Շխեան և Լևոնեան։

Ժողովական

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

Շաբաթ, ապրիլի 23-ին, Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկ. շէնքում տեղի կունենայ գիւղատնտեսական, ազնուականութեան, քաղ. ինքնավարութեան և ուրիշ կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչների խորհրդակցութիւնը զեմստվօյի մասին։

Նահանգապետի յայտարարութեամբ, ամսիս 20-ից, 1897 թ. ծնված երիտասարդ նորակոչների զինուորակոչութիւնը յետաձգվում է ապրիլի 25-ից մայիսի 15-ին։

Երկրագործական մինիստրութեան կովկասեան լիազօրը երկրագործական դեպարտամենտից ստանալով բանջարեղէնի սերմեր՝ բաժանել է Կայսերական Կովկասեան, Վրաց և Հայոց Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնների միջև, որպէսզի սրանք իրանց հերթին բաժանեն գիւղացիներին։ Նոյն նպատակով սերմեր տրված են և զեմստվօյի ագրոնոմներին։

Ապրիլի 25-ին տեղի կունենայ իրաւաբանների նոր կազմի նիստը։ Նիստից առաջ կատարվելու է իրաւաբանների երդման կարգը։

Քաղաքային դպրոցների աշակերտներին այս ապրիլի վերջին արձակում են։ Միւս դպրոցներում արձակուրդը կը սկսվի մայիսի սկզբներին և կէսերին։

Վերջին օրերս ընկել են մի քանի ապրանքների գները. այսպէս օրինակ գինու շշի գինն իջեցվել է 10 կոպէկով. բրինձի փունտը առաջ ծախվում էր 25 կ.-ով, այժմ կարելի է գնել 17-ով, գետնախնձորը, որ 10 կոպէկով չէր ճարվում, հիմա ծախվում է 4—5 կոպէկ։

Այսօր, ուրբաթ, ապրիլի 22-ին, Գրական-Գեղարվեստական Սալօնի հերթական jour fixe-ը նուիրվում է Շէքսպիրին, նրա մահվան 300-ամեակի առիթով։ Հետևեալ jour fixe-ը կը նուիրվի Պետ. Ադամեանի յիշատակին, մահվան 25-ամեակի առիթով։

Երէկ սկսվեց պօստ-հեռագրատան ծառայողների տուփերով հանգանակութիւնը յօգուտ պատերազմի բեմում գտնվող զինուորների և նրանց ընտանիքների։ Հանգանակութիւնը շարունակվելու է այսօր և վաղը։

Ինչպէս յայտնի է, քաղաքի հիւրանոցներում, ճաշարաններում և բուֆետներում ծառայող մարդիկ՝ խոհարարներ, լակէյներ և այլն՝ գործադուլ էին արել, պահանջելով աւելացնել իրանց ռոճիկը։ Մի քանի տեղերում բաւարարութիւն է տրվել ծառայողների պահանջին, իսկ մնացած տեղերում այդ ծառայողները տակաւին շարունակում են գործադուլը։

Որովհետև կառապանները կամայաբար օրը-օրին բարձրացնում են կառքերի ճանապարհավարձը, ուստի ոստիկանապետը առաջարկել է անխախտ կերպով կատարել քաղ. դումայի կողմից կառքերի համար որոշված սակագինը և բոլոր պարտադիր որոշումները։

Թիֆլիսի Հայ Եկեղ. Միաբ. և Հոգաբարձութիւնների Ցանձնաժողովը որոշել է բանալ քաղաքում երկրորդ որբանոց Հայաստանից գաղթած որբ աղջիկների համար։

Ստացանք Գ. Էդիլեանի «Սեդրաք Մանդինեանը» գրքոյկը, հրատ. բժիշկ Ս. Շահնազարեանի, էջ 55, գինն է 20 կոպէկ։ Գիրքը իր մէջ պարունակում է Մանդինեանի կենսագրութիւնը, քննադատութիւն և գնահատութիւն նրա գործունէութեան մասին, որ հետաքրքրական կարող է լինել և մեր գաւառական ուսուցիչների համար։

—

ԿՈՎԿԱՍ

Բագուի Գրակ.-Գեղարվեստական միութեան խորհուրդը, որ կազմակերպեց պրոֆ. Մանուիլովի դասախօսութիւնը, հեռագիրներով ցաւակցութիւն յայտնեց «Рус. Вѣд.» և «Вѣст. Европы» խմբագրութիւններին Մակսիմ Կովալեվսկիի մահվան առիթով։

Բագուի ազնուականութիւնից և երկրագործներից զեմստվային խորհրդակցութեանը մասնակցելու համար ընտրվել են Բաղիշ-բէկ Ռուստամբէկով և Մեհտի-բէկ Գանջինսկի։

Բագուի Հայոց Մարդասիրական Ընկերութիւնը հեռագրով խնդրել է ունենալու իրաւունք տալ իրան մի ներկայացուցիչ կովկասեան զեմստվային խորհրդակցութեան մէջ։

Մեզ գրում են Մեծ-Ղարաքիլիսայից, որ այնտեղ բացվել է սպառողական խանութ, որը էժան գներով ապրանքներ է բաց թողնում հասարակութեան։ Մինչ այդ շաքարը, որ ծախվում էր փունտը 35—40 կոպէկով, այժմ արժէ փունտը 28 կոպէկ, բրինձը առաջ ծախվում էր 23 — 25 կօպէկ, հիմա ծախվում է 16 կ., այսպէս և ուրիշ անհրաժեշտ մթերքները։ Գների այս յանկարծակի իջեցումը նկատելով, տեղի վաճառականները թղթեր կպցնելով իրանց խանութների փեղկերին, յայտարարել են ի գիտութիւն ամենքի, որ իրանք ևս սպառողական խանութի գներով են ծախում ապրանքները։ Դրանով նրանք ապացուցել են ինքն ըստ ինքեան, որ մինչ այդ թալանել են խեղճ ժողովրդին։ Կօօպերատիվի օգնութիւնը ակներև է և կարիք չը կայ բացատրութիւնների։

—

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Պիրագօվի անուան բժիշկների համագումարը գտաւ, որ փախստականներին խնամելու գործը ամբողջովին պէտք է կենտրոնացած լինի հասարակական կազմակերպութիւնների ձեռքում։ Համագումարը ժամանակին է գտնում վերացնել Ռուսաստանում բնակվող ազգութիւնների դէմ, մասնաւորապէս հրէաների վերաբերմամբ, գոյութիւն ունեցող բոլոր սահմանափակումները։ Համագումարը հաւատ յայտնեց, թէ շուտով վերածնված Ռուսաստանում կը ծագէ նոր առաւօտ բոլոր ժողովուրդների համար հաւասարապէս։

«К. Сл.»-ի թղթակիցը հեռագրում է Մօսկվայից. «Իշխ. Գ. Թումանեանի առաջին դասախօսութիւնը Կովկասի մասին գրաւել էր անհագին բազմութիւն, որ երկու ժամ տևող դասախօսութիւնը լսեց լարված ուշադրութեամբ։ Ներկայ էին գիտութեան ներկայացուցիչներ, հասարակական գործիչներ, զանազան ազգութիւնների երիտասարդներ։ Թումանեանը նկատեց, որ ներկայումս ամբողջ աշխարհի ուշադրութիւնը ուղղված է Կովկասի վրա, ուր տեղի են ունենում ռազմական լուրջ գործողութիւններ»։

—

ամենից առաջ Բիսմարկեան շովինիզմները և Վիլհէլմեան իմպերիալիզմները՝ իրանց համաշխարհային [illegible], «Denker und Dichter»-ի հայրենիքի [illegible] հանրօգուտ բարիքների հետ։ Երկրորդ՝ ինչ կապ ունեն մի ընկերվարականի [illegible] գործունէութեան [illegible] Մարքսի ուսմունքի տեսական հիմքերի հետ։ Չէ որ մեկ կողմից հաճելի է ձեզ համար [illegible] և ռուսական ընկերվարականների բռնած դիրքը [illegible] գիտական սոցիալիզմի վրա. [illegible] Մարքսի ուսմունքի հետ [illegible] և ոչ տենդենցիոզ։ [illegible]

Բայց աւելի էական է [illegible] Ego-ների [illegible] Ego-ն և իր բոլոր կուսակիցները [illegible]

նողած ժամանակ։ Դա [illegible] է, Վոլֆգանգ Հայնեն, Գրադնաուէրը, Ալբերտ Զիւդեկումը և ընկ., որոնք ձեր [illegible] պաշտպանողները հեղինակութիւններն են համարվում։ Դրանք են, որոնք կատաղի պայքար էին մղում և շարունակում են մղել կուսակցութեան ընդդիմադիր փոքրամասնութեան դէմ։ Ընդդիմադիրը՝ Կառլ Լիբկնեխտ, որ մեծ հօր արժանի որդին, Կառլ Կաուցկին, Լեդեբուրը, Ֆր. Մէհրինգը, Ռ. Լուքսեմբուրգը, Կլ. Ցետկինը և ընկ., [illegible] տեսական և գործնական [illegible] էին, որոնք փրկեցին անաղարտ մարքսիզմի դրօշակը [illegible] Վիլհէլմի մահաշունչ ճնշումներից արատաւորումից։ Այժմ [illegible], պ. Ego, ձեր շարքերում եք կանգնէք [illegible] մարքսիզմի հոչակաւոր ներկայացուցիչը—Աւգուստ Բեբելը—հարկաւ իր [illegible] և ընկ. մոտ, այլ ոչ թէ նրա [illegible] մնացած Դուէվեների և Հայնեների շարքերում։

Լաւ իմացած եղէք, պարոն, որ եթէ առ հասարակ խօսք կարող է լինել սոցիալիստական [illegible] մասին [illegible] օրերին, ապա այդպիսի [illegible] վերաբերում է միայն և բացառապէս օպորտունիստական ընկերվարական, այսինքն ձեր [illegible] ու հաւանած «սոցիալիզմին»։ [illegible] Բերնշտայնը՝ ռեվիզիոնիզմի իդէական հայրը, [illegible] իր մոտ գաղափարակիցների տակտիկայի կործանարար հետևանքները, թողեց նրանց շարքերը և մի զօրեղ ժեստով միացաւ փոքրամասնութեան ընդդիմադիր յայտարարութիւններին։

B. Lucifer

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿ. ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դրամա

Մեծ աջողութիւն ունեցաւ Իւշկեվիչի «Օդի մարդը» 4 գործ. նոր կոմէդիան, որ առաջին անգամ խաղաց պ. Բարատովի խումբը ապրիլի 20-ին Արտիստական Ընկ. թատրոնում։

Պիէսի բովանդակութիւնը հետեւեալն է.

Ծերունի հրէայ Գօլդը բացի կնոջից ունի երկու աղջիկ, Զինային և Իդային, որոնցից մեծը հիւանդ է թոքախտով, և Սէմա տղային, որ անգործ է։ Ընտանիքում իբրև գիշերօթիկ ապրում է երգիչ Միշան, որ օժտված է յայտնի արտիստ լինելու ընդունակութիւններով։ Զինան և Սէման երազում են Շվէյցարիա մեկնելու, առաջինը բժշկվելու, երկրորդը համալսարան մտնելու նպատակով։ Սակայն ծերունի Գօլդը հազիւ է ծայրը ծայրին հասցնում։ յոյսը դնելով ամենօրեայ պատահական աշխատանքի վրա, որպէսզի կերակրէ իր այնքան սիրելի ընտանիքին։ Չը նայած իր անմխիթար ընտանեկան միջավայրին, նա առ երես ցոյց է տալիս իրան կայտառ, կենսուրախ և իր զաւակներին շրջապատած իր շուրջ՝ նմանեցնում է մարդուն թռչուններին, որոնք մի բան գոնէ ճարում են ուտելու համար. «Ես օդի մարդ եմ»,—ասում է ծերունին։

Տեսնելով որ իր օգնական Պինխուսօվիչի հետ աջողութիւն չունի ակցիաներ վաճառելու գործի մէջ, Գօլդը գոյութեան կռւից սոխված դիմում է հրէային անպատուաբեր արուեստի՝ հարսնախօսի դերին, մեր լեզուով, ասած, միջնորդի, «մօցիքուլի» գործին։ Տիկին Շրայէրի աղջկան նա աշխատում է ամուսնացնել հարուստ սեղանաւոր Մօնիա Ռուբինշտէյնի հետ, որ սակայն լսել անգամ չէ ուզում կին առնելու մասին և գաղտնի սիրային յարաբերութիւնների մէջ է նոյն տիկին Շրայէրի հետ։

Ի վերջոյ, շնորհիւ տ. Ռուբինշտէյնի գըլուխ է գալիս այդ ակամայ նշանադրութիւնը, և ծերունի Գօլդը իր օգնականի հետ կանգնած շքեղ սենեակում՝ սրտատրոփ սպասում է ստանալու խոշոր վարձատրութիւն, որ կարողանայ ուրախացնել իր դժբաղդ ընտանիքին...

Ծերունի Գօլդի ընտանիքի մէջ կատարվում է մի տեսարան եւս։ Ասենք, որ նրա գիշերօթիկ Միշան սիրում է փոքր քրոջը՝ Իդային։ Բայց տես, որ մեծը՝ թոքախտաւոր Զինան ամբողջովին սիրահարված է Միշայի վրա, որ չէ մերժում կտրուկ կերպով, վախենալով Զինայի հիւանդութիւնից։ Բայց ընթրիքի ժամանակ, երբ ծերունի Գօլդը պատրաստվում է գնալ իմանալու իր հարսնախօսութեան հետեւանքը, այդ «կոմէդիան» բացվում է...

Իւշկեվիչը իր վարպետ գրչով երևան է բերել իր նոր պիէսի հերոսներին տիպիկ գծերով, առանձնապէս ծերունի Գօլդին և տիկին Ռուբինշտէյնին։

Պիէսի հետաքրքրութիւնը կապվում է նաև միւս գործող անձերի փոխադարձ յարաբերութիւններով, հրէական համեստ նիստ ու կացով, հարուստ հրէայի կենցաղական բնորոշ արտայայտութիւններով և այլն։

Գլխաւոր դերակատար Կուզնեցօվը (Գօլդ) նրբութեամբ ամբողջացրեց այդ տիպը, հոգեպէս տանջվող, բայց արտաքին՝ ըստ երեւոյթին անդարդ սիրող հօր դերը։

Բարատօվը Մօնիա Ռուբինշտէյնի դերում միանգամայն աջող էր։

Շատ յարմար էր շատախօս ու տիպիկ «մադամ» Ռուբինշտէյնի դերում տ. Տօկաբէվան։

Տ. Սամբօրսկայան բաւականին հարազատութեամբ պատկերացրեց դաւաճանող հրէայ կնոջ դերը։

Անսամբլը պահպանեցին տ. տ. Տրուբեցկայան (Զինա), Լէօնտիէվան (Իդա), Վէլսկին (Միշա), Իւլսկին (ականավաճառ Զիլբերման), Կրուչինինը (հին ամուրի Նատապ), տ. Վօլխօվսկայան (տ. Շրայէր) և այլն։

Բեմադրութիւնը օրինակելի էր։

Թատրոնում, չը գիտենք ինչու, քիչ հասարակութիւն կար։

Ր—տ.

ԿԵԱՆՔԸ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Գարեգին ք. Սարխեանի մահը

Գանձակ, 18 ապրիլի

Ամսիս 9-ին վախճանվեց Գարեգին ք. Սարխեանցը. նրա աճիւնը հողին յանձնվեց ամսիս 14-ին շատ անշուք. յուղարկաւորութեանը շատ քիչ մարդ կար. ներկայ էր քաղաքի համարեա բոլոր հոգեւորականութիւնը. ի դէպ՝ լուացման և տնից եկեղեցի տանելու նախընթաց օրը իրանց բացակայութեամբ փայլում էին ս. Լուսաւորչի քահանաները։ Եկեղեցում ըստ պատշաճի դամբանական խօսեց փոխանորդ Լեոն վ.։

Հանգուցեալը 41 տարեկան էր. աւարտել է Ներսիսեան դպրոցը. մօտ 15 տարի է նրա քահանայագործութիւնը։ Նա քահանայագործել է Աստրախանի թեմի Ձարջուլ, Կրասնօվօդսկ և այլ քաղաքներում և վերջին երկու տարին զրկվելով ծխից՝ թափառում էր զանազան վայրեր պաշտօն որոնելու, բայց չէր աջողվում. նա այրիացել է մի տարի առաջ և մեռաւ դառն չքաւորութեան մէջ, թողնելով 4 փոքրահասակ որբեր, որոնցից երեքին իր խնամքի տակ է վերցրել Նոր-Նախիջևանի Աղքատախնամ Ընկերութիւնը, իսկ ամենից փոքրը՝ 2 տարեկան երեխան՝ գտնվում է ապրելու առանց այն էլ նիւթական միջոցներից զուրկ՝ հանգուցեալի ամուսնացած քրոջ խնամքի տակ։

Թաղման ծախքի անհրաժեշտութեան համար հանգանակութիւն եղաւ թէ հոգեւորականութիւնից և թէ ժողովրդից։

Գանձակեցի

Սպառողական ընկերութեան խանութի բացումը

Կասպ գիւղ, 18 ապրիլի

Վաշխառուների անհոգի կեղեքումները ժողովրդի համբերութեան բաժակը լցրին ու մանր վարկի ընկերութեան բացումի օգտակար միտքը ծնեցին, որ և իրականացաւ 3 տարի առաջ։

Այժմ էլ մեր սանձարձակ վաճառականների սպեկուլիացիան ստիպեց հասարակութեանը բանալ սեփական խանութ։

Հողը պատրաստ լինելով, մի քանի հոգի՝ նախաձեռնութեամբ մեր կայարանի պետ պ. Ղօղօբերիձէի՝ ամսիս 12-ին ժողով գումարեցին և նոյն օրն և եթ անդամագրվեցին 176 հոգի մօտ 1900 ր. գումարի։ Անդամագրութիւնը շարունակվում է։ Բացի մեր գիւղից անդամագրվում են և հարևան Օկամի, Թեզի և Աղայխանի գիւղերի բնակիչները։ Հաւաքած փողը յանձնված է տեղական մանր վարկի ընկերութեանը մի ամիս ժամանակով, որի ընթացքում յոյս կայ աւարտելու խանութի սարքը, որից յետոյ կը գնվեն ապրանքները։

Ընկերութեան վարչութեան անդամներ ընտրվեցին Ղօղօբերիձէն, Քարումիձէն և Հմ. ք. Օհանեանց։

Շատ խեթ են նայում այս գործին մեր վաճառականները, չը քաշվելով նոյնիսկ ծակ ու ծուկերում վնասակար պրօպագանդ մղելուց, սակայն նրանց՝ «աղուէսի արցունքներին» հաւատացող շատ քիչ ու նոյն իսկ հազուագիւտ աքաղաղներ ու հաւեր կը լինեն։

Մեզ մօտ եղանակները իսկական գարնանային են։ Մի քանի օր է ընդմիջումներով անձրև է գալիս։ Աշնանացանն էլ ու գարնանացանն էլ լաւ բերք են խոստանում, եթէ ապառնին ապագայում այլ և այլ բնական պատահարներից։

Ծխատէր

Եղբ. Օգնուրեան որբանոցի բացումը

Նոր-Բայազէտ, 12 ապրիլ

Ներկայ որբանոցը թէև մօտ մի ամիս է, ինչ բացված է, ու իր մէջ տեղաւորած ունի 30 որբ, սակայն պաշտօնական բացումը վարչութեան նախագահ Ռուբէն վ.-ի նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ միայն այսօր ռուս պաշտօնական անձանց և բազմաթիւ ժողովրդի ներկայութեամբ։ Հոգեւորականութեան գլուխն անցած՝ տեղիս գործակալ Ռուբէն վ. պատշաճ կարգ կատարելուց յետոյ՝ մի բանախօսութիւն արեց, ցոյց տալով որ ապագայում մի բուռն որբերն են լինելու Հայաստանի փառքը ժառանգողները։ Գործակալից յետոյ երկու խօսքով Կ. Սալամազեանը ռուսերէն լեզուով զրուատեց վարչութեան գործունէութիւնը։

Վերջը հիւրերը հիւրասիրվեցին սուրճով։ Հանդէսը վերջացաւ ժ. 2-ին և ներկայ եղողները շնորհակալութիւն յայտնելով որբանոցի վարչութեան նախագահին և միւս անդամներին՝ գոհ սրտով հեռացան։ Ներկայ որբանոցը զետեղված է մի ընդարձակ շէնութեան մէջ, որ բաղկացած է 6 սենեակից։

Շէնութիւնը շրջապատված է լայն ու գեղեցիկ պարտէզով, ուր որբերն ամբողջ օրերով երեխայական խաղերով մխիթարվում են։ Մի խօսքով շէնութիւնն ունի բոլոր յարմարութիւնները։ Մաքրութիւնը, տիրապետող կարգ ու կանօնը և կառավարիչների սիրալիր վերաբերմունքը աւելի քան օրինակելի է։

Հանդիսատես

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 19 ապրիլի

Այն շրջանում, երբ Թիֆլիսի Թիւրքահայերի Հայրենակցական Միութիւնն ինքն էր Կրծանիսում զետեղված որբերի խնամատարութիւնն իր վրա վերցրել, իբրև կառավարիչ որբանոցի հրաւիրել էր Սանասարեան դպրոցում 25 երկար ու ձիգ տարի ուսուցչութիւն արած պ. Դաւիթ Ումիկեանին, որ ըստ ամենայնի աչալուրջ և բարեխիղճ վերաբերմունք էր ցոյց տալիս դէպի իր ստանձնած դժուարին պարտականութիւնները։

Այսօր լսում ենք, որ այդ վաստակաւոր և փորձված անձնաւորութիւնը ստիպված է եղել հրաժարական տալ ու հեռանալ իր պաշտօնից՝ որբանոցի ներկայիս վարչութեան մի շարք ծանր պայմանների շնորհիւ։ Եւ ահա անգործութեան է դատապարտված այդ կարող և օգտակար անձնաւորութիւնը այն միջոցին, երբ շարունակ ընդգծվում է պիտանի մտաւորականութեան բացը ներկայ ծովածաւալ աղէտի օրերին։

Գ. Մելոյեան

ԿՈՉ

Մեր հայրենակիցներին

Թաւրիզ, 15 ապրիլի

Հայրենակիցներ.

Նկարագրել ձեզ գաղթականութեան կրած աննուն վիշտն ու տառապանքը, մի առ մի պատմել անցած սև օրերը, ներկայ տառապանքը և խօսել անորոշ ապագայի մասին.— այդ կը լինէր կրկնութիւն այն բոլորի, որ հազար-հազար անգամ ասել ու կրկնել է հայ մամուլը։

Յիշեցնել, որ գրաւած աւեր Հայաստանում վերադարձող ընչազուրկ փախստականներին միջոցներ են պէտք վերապրելու, իր օջախը շէնացնելու համար, այդ էլ նորութիւն չէր լինի։

Ո՛չ, հայրենակիցներ։ Մեր ջիղերը վաղուց են բթացել ու զգացմունքները վաղուց քարացել այս աննուն տառապանքի առաջ։ Մենք ցանկանում ենք միայն ասել ձեզ, մեր յարգելի հայրենակիցներ, որ հայկական այս երկունքի ծանր ու պատմական օրերին չենք կամենում, որ պարսկահայ կինը իր մասնակցութիւնը չունենայ ընդհանուր գործի մէջ, որ մենք եւս գէթ նըւազագոյն չափով օգնութեան հասնենք ադաղակող կարիքին. մեր աշխատանքի միհիժումը տանք ընդհանուր գործին։

Այդ պարտականութեան գիտակցութեամբ է, որ կրկին հրապարակ է գալիս Թաւրիզի Հ. Բ. Միաց. Ընկերութիւնը, որ իր 25 տարւայ կեանքով ծանօթ է արդէն, բայց որ դժբաղդաբար քաղաքական և այլ հանգամանքների պատճառով վերջին տարիներում լքման էր դատապարտվել։

Ընկերութեանս նորընտիր վարչութիւնը սրբազան Մելիք-Թանգեան եպիսկոպոսի առաջարկութեամբ իր վրա է վերցրել Աղբակի վերաշինութեան գործը։ Այդ պարտականութիւնը ստանձնել ենք լի հաւատով և մեծ վստահութեամբ դէպի մեր բարերար հայրենակիցները, որոնք իրանց նիւթական օժանդակութեամբ պիտի խրախուսեն մեր գործունէութիւնը։

Կո՛չ ենք անում ձեզ, յարգելի հայրենակիցներ. որտեղ էլ դուք լինէք, հէնց այստեղ, մեզ մօտ, մեր շրջապատում, թէ հեռու Պարսկաստանի այլ և այլ քաղաքներում, թէ սահմանից այն կողմ մեծ Ռուսաստանի բազմազան վայրերում և թէ աւելի հեռու արտասահմանի մէջ, մենք ձեզ ենք դիմում։ Դիմում ենք մեծ հաւատով, դիմում ենք անհուն վստահութեամբ դէպի ձեր ազնիւ հոգին, խնդրելով օր առաջ ձեր կամաւոր նուէրներով հնարաւորութիւն տալու մեզ տառապանքի այս հսկայ ծովի մէջ գէթ մի փոքրիկ անկիւնի արցունքը սրբելու։

Խնդրում ենք նուէրները ուղարկել Թաւրիզ վարչութեանս անդամուհիներից որևէ մէկի անուան ազգանունով։

Թաւրիզի Հայուհեաց Բարեգ. Միացեալ Ընկ. Նախագահ՝ Մ. Նազարբեկեան
Փոխ-Նախագահ՝ Հեղ. Ժորժ
Գանձապահ՝ Պէատրիս Սարաճեան
Քարտուղար՝ Աշխէն Գ. Սահակեան
Անդամուհիներ՝ Մ. Շահբաղեան
Հռիփսիմէ Աւագեան

Յ. Գ.—Հայ միւս թերթերից խնդրում ենք արտատպել։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

(1915-ի հոկտեմբերից մինչև 1916-ի մարտի 6-ը)

III

Նոր-Ջուղա, 9 մարտի

Երբ ռուսական զօրքը արդէն Ղումը գրաւել էր, Սպահանից գերմանացիք իրանց գործունէութեան կենտրօնը փոխադրեցին Քիրմանշահ, միակ հաղորդակցութեան ճանապարհը՝ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի միջև։ Այժմ արդէն, մտածում են իրանց բոլոր հնարաւոր զօրեղ միջոցները գործադրել՝ Քիրմանշահը ձեռքից չը տալու համար։ Եւ այդպէս էլ արին ինչքան որ ոյժ ունէին՝ հաւաքեցին այնտեղ, որպէսզի ռուսներին դիմադրեն ու «քշեն» Պարսկաստանից։ Բայց դրա համար նաև փող էր հարկաւոր. Սպահանում էլ նրանց փողը ծախսեցին նրանց համար. ժանդարմներին ուղարկեցին անգլիական բանկը, կողոպտել տուին ու օրը ցերեկով, սայլերին բարձած, փողը (արծաթ) տարան գործածելու իրանց կարիքներին։ Կասկած չը կայ, որ նահանգապետի մասն էլ մէջն էր. որովհետև նա էր երաշխաւորել ռուս-անգլիական հիմնարկութեանց ապահովութիւնն, ու այդ օրը ոչ մի պաշտպանութիւն կամ դիմադրութիւն չեղաւ նրա կողմից։ Նոյն բանը տեղի ունեցաւ նաև անգլիական հեռագրատունը գրաւելիս. գիշերով ժանդարմները թափվեցին Ջուղա և գրաւեցին հեռագրատունը, առանց որևէ դիմադրութեան հանդիպելու նահանգապետի կողմից։

Գերմանական ագէնտներն ու պարսիկ դեմօկրատներն այս բոլոր անցուդարձի ժամանակ ոչ մի տեղի վրա այնքան հաստատ ու մեծ յոյս չունէին, ինչքան Քիրմանշահի և Պիտ-Սօրխ գլխաւոր լեռնանցքի վրա, որովհետև այդտեղ նրանց հետ պիտի գար միանար նաև թիւրքական ու գերմանական միացած զօրաբանակը՝ Բաղդադի կողմից։ Այնպէս որ ռուսական «կինկօզակներից» վախենալու այլ և ոչինչ չունէին։ Մօտ մի ամիս անընդհատ կամաւորներ ու ժանդարմներ էին ուղարկվում դէպի Քիրմանշահ։

Այդ ժամանակ այդտեղ էր գտնվում նաև ֆօն-դէր-Գօլց փաշան՝ ռազմական հրահանգների և կարգադրութիւնների համար։ Այդ օրերը հայերը գտնվում էին բաւական նեղ դրութեան մէջ. պարսիկ դեմօկրատները նրանցից զէնք էին պահանջում և բաւական մի լուրջ գումար, անկասկած գերմանացիների դրդմամբ։

Դրանից առաջ նրանց փողի ուրիշ պահանջը իրագործվել է հայերի կողմից։

Ի հարկէ եականը փողն ու զէնքը չէր, որ հայերին դրել էր կօշմարի երկաթեայ ծանրութեան տակ, այլ Թիւրքաց Հայաստանի անեղ ուրուականն էր ծառացել նրանց առաջ. նախ զինաթափ ու ուժասպառ անել և յետոյ... ո՞վ չը գիտէ հայերի սև ճակատագիրը։ Մանաւանդ Նոր-Ջուղայի պէս մի տեղում, ուր վտանգը դամօկլեան սրի նման միշտ կախված է հայերի գլխին, շնորհիւ մի քանի ինքնագլուխ աւազակների և խռովարարների։ Մանաւորապէս այդ օրերը, երբ Նիցչէների հայրենիքի մասը խառն է այդ վտանգաւոր դրութեան մէջ. ի հարկէ այդպիսի պայմաններում, երբ հայերի վրա նայում էին որպէս Ռուսաստանի մի փոքրիկ զինակցի վրա, կոտորածն ու սրածութիւնը հայերի վերաբերմամբ այնքան էլ անհաւանական բան չէր։ Զգալով և գիտակցելով այդ ահաւոր հնարաւորութիւնը՝ հայերը մտատանջվում էին և սպասում աւելի շուտ այդպիսի մի օրվայ։ Բայց ինչպէս եղաւ՝ բաղդը այստեղ ժպտաց, երևի սխալմամբ։ Հէնց այդ ճգնաժամի օրերին էր, որ լուր հասաւ, թէ ռուսական թնդանօթը ցրիւ է տուել Սավայի տակ հաւաքված դեմօկրատների բանակն ու առաջ է շարժվում դէպի Սպահան ու Քիրմանշահ։ Դրութիւնը Սպահանում անմիջապէս փոխվեց. մի օր առաջ բռնի փող հաւաքող գերմանօֆիլ դեմօկրատը մի օրվայ ընթացքում դարձաւ ռուսաֆիլ և արդէն յայտարարում ու պրօպագանդա էր անում, թէ այլևս յօգուտ ժանդարմէրիայի կամ դեմօկրատների փող տալու խնդիր չը կայ, վերջացաւ այդ հարցը։ Հայերի հետ մի քիչ շունչ քաշեցին և ուրախացան նաև այն անմեղ ու հանգիստ պարսիկները, որոնցից բռնութեամբ մեծ գումարներ կորզելուց յետոյ էլի էին պահանջում և սպառնում։

Դեմօկրատների մի մասը այդ օրվանից սկսեց յոռետեսութեամբ վերաբերվել պարսկա-գերմանական աջողութիւններին՝ Պարսկաստանում, իսկ ստուար մասը հաւատում էր և լաւատես էր Քիրմանշահում կենտրօնացած ոյժի վերաբերմամբ. չէ՞ որ գերմանացիներ էլ կան այնտեղ, թիւրքեր էլ կան... Այդպէս էին դատում լաւատեսները. իսկ իրանց «ղարաբինաներն» ամեն ինչ կը վերջացնեն յօգուտ իրանց։ Սրանք չափազանցութիւններ չեն, այլ բղխում են պատերազմի վերաբերմամբ Փարսերի ունեցած վերին աստիճանի պրիմիտիվ հասկացողութիւնից. երևի կարծում էին, թէ ռուսաց նման մի հզօր պետութեան դէմ կռիւ մղելը նման է լեռնային աւազակութիւններին կամ պարտիզանական կռիւներին։ Ի հարկէ գերմանացիք շատ լաւ գիտէին, թէ ինչ էին անում. նրանց գլխաւոր նպատակը ռուսական զօրքը Պարսկաստանում զբաղեցնելն է. շատ պէտքերն է, թէ պարսիկները կամ ուրիշները մեծ վնաս պիտի քաշեն այդ ամենից։

Միր-Մհեր

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ԿՈՂՄՆԱԿԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐ.

Թիֆլիս, 8 ապրիլի

Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան Խորհուրդը խորին շնորհակալութիւն է յայտնում՝ մեծարգոյ տիկին Նատալիա Նունուփարեանին, որ ի յիշատակ իր վաղամեռիկ որդի Գէորգի՝ նուիրեց մի հազար (1000) րուբլի Ընկերութեան մատենադարանի համար հայագիտական և կովկասագիտական գրքեր գնելու, միանգամայն խոստանալով տարիներ շարունակ հարիւրական րուբլի տալ միևնոյն նպատակով։

Խորհուրդս որոշեց կախել երջանկայիշատակ Գէորգ Նունուփարեանի պատկերն այն պահարանի վրա, ուր առանձնապէս պահվելու են այդ գումարներով գնվելիք գրքերը։ Պահարանը հայկական ոճով շինվելու է նոյնպէս նուիրատուի ծախքով։

Նախագահ՝ Հ. Մելիքեան
Անդամ-քարտուղար՝ Ե. Լալայեան

323. 1—1

Թիֆլիս, 20 ապրիլի

Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան Խորհուրդը խորին շնորհակալութիւն է յայտնում պ. պ. Մ. Արամեանին, Մ. Աւագեանին, Պ. Ծատուրեանին, Ռ. Մարտիրոսեանին և Գ. Զիլինգարեանին, որոնք ի նըպաստ Ընկերութեան հրատարակելի «Ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Վասպուրականի» տպագրութեանը նուիրեցին հարիւրական րուբլի։

Նախագահ՝ Հ. Մելիքեան
Քարտուղար՝ Ե. Լալայեան

324. 1—1

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

«606»-ի եւ «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. միզարուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—$9\frac{1}{2}$—2 ժ. ներքին, ջղային և երեխայոց հիւանդութ. և ծաղկահատ.։

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւանդութիւնների։

Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆ—12—1 ժ. երեխայ., հինգշ. և շաբաթ. երեխայոց ներքին հիւ. և ծաղկահատ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորն երը ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ЗАПОРЪ
КАТАРРЪ ЖЕЛУДКА
ГЕМОРОЙ
ИЗЛѢЧИВАЕТЪ РАДИКАЛЬНО, ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО
Пилюли „КАТАГЕМО"
М. ДЕЛАМУРЕ.
ПРОДАЖА ВЪ ЛУЧШИХЪ АПТЕКАХЪ И ВЪ АПТЕКАРСКИХЪ СКЛАДАХЪ.
ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ СКЛАДЪ ДЛЯ ВСЕГО КАВКАЗА
ЛАБОРАТОРІЯ М. ДЕЛАМУРЕ ТИФЛИСЪ
ЭРИВАНСКАЯ ПЛ. ПУШКИНСКАЯ 3.
ВЕРХНІЙ ЭТАЖЪ
762. 50—48 (կ. ու.)

Վաճառվում են
ՅՈՎԱԿԻՄ ՍՈԼՕՎԵԱՆԻ
հետեւեալ հրատարակած գրուածքները
1) «Սաւառնող ոգի» վէպ . . 40 կ.
2) «Ժամանակակից հայ քնարերգութեան փիլիսոփայութիւնը» (քննադատ.) . . . . . . 50 կ.
ՊԱՀԵՍՏԸ «Գուտենբերգ» գրախանութում և հեղինակի մօտ։ Հեղինակին դիմողները և 10 օրինակից ոչ պակաս պատուիրողները ճանապարհածախս չեն վճարում։
Դիմել՝ Тифлисъ. Гончарная, № 2. Овакиму Соловьяну.
(օ. մ.) 313. 3—3

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
Վաճառվում են հետեւեալ հրատարակութիւններից . . . . 1 ր. 50 կ.
1) Մանրանկարներ, Վրթանէս I և II հատորներ . . . . 40 կ.
2) Մի ամիս Արեւելքում, Հ. Առաքելեանի . . . . 1 ր. 20 կ.
3) Հայկական ցպագրութիւն, Լէօյի, հատոր I, երկրորդ տպագրութիւն . 40 կ.
4) Դէպի Արարատ, Արշ. Մխիթարեանի . . . . 15 կ.
5) Արբեցողութեան դէմ . . . .
6) Ձեռնարկ տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, բանահիւսութեան. . . . 50 կ.
Հ. Առաքելեանի . . . . 1 ր.
7) Կերոններ, բանաստեղծ. հաւաքածու, Վ. Մալէզեանի . . . 40 կ.
8) Ցուցարձան ողբացեալ Արփիար Արփիարեանի . . . 20 կ.
9) Մի ննջիւնին մը գիր (վիպագրութիւն), Ստ. Մալխասեանցի . . 35 կ.
10) Ընկերվարութիւն եւ հայ ընկերվարականներ, Մուշեղ եպիսկոպոսի . . 15 կ.
11) Ծօրտերի ազատագրութեան յիսնամեակը, նկարներով . . . 15 կ.
12) Անգլիայի հասարակական եւ քաղաքական կեանքը, Թարգմ. Մ.-ի . . 30 կ.
13) Միլտօնի կեանքը և գրական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի . . 25 կ.
14) Գալիլէյի կեանքը և գիտական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի . 80 կ.
15) Աստուածային հրաւանգ հանրապետութ, Մակար եպ. Բարխուդարեանի . . 1 ր. 50 կ.
16) Գրիգոր Օտեան. . . .
17) Խաղաղասիրական պատանեկական գիրք, Արթիւր Միւլլէրի, Թարգմ. . 40 կ.
Իս. Յարութիւնեանի . . . 15 կ.
18) Փարաւոնն ու հանճարը, Աւ. Եղեկեանի . . . 20 կ.
19) Отвѣтъ Архіепископа Мелхисетека Мурадьяна на посланіе Римскаго Папы Льва XIII 20 к.
20) Տուբերկուլօզը, թոքախտը եւ հասարակութիւնը, բժ. Արտ. Շխեանի . . 25 կ.
21) Туберкулозъ, Чахотка и Общество, բժ. Արտ. Շխեանի . . 20 կ.
22) Հայ-վրացական յարաբերութիւնների պրօբլէմը, Բ. Իշխանեանի . . 10 կ.
23) Ռուսական վանքերը Ֆինլանդիայում, Գ. Տէր-Ռուբինեանցի . . 3 կ.
24) Ազգային երկու մեծութիւններ, Գ. Զթենցի . . .
Նրանք, որոնք յիշեալ գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից՝ փողը կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 30% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղչ կը լինի միայն 25%։
(6) 0—3

Типографія „ЭКОНОМІЯ", Тифлисъ